

Bir Müslüman Modernleşme ve Modernizme Nasıl Bakmalı?

Sena ALKİLİNÇ *

“Bir Müslüman Nasıl Bakmalı?” serisinin 19. ayağı olan “Bir Müslüman Modernleşme ve Modernizme Nasıl Bakmalı”, Faruk Karaarslan'ın kaleminden dökülüyor. Karaarslan, akademisyen oluşunu sözlerine anlatımıyla ve tanımlamalarıyla yansıtmış. Serinin amacı da bir bakıma bu zaten. Pek çok başarılı akademisyenin adını seride görmekte mümkün. 2021 eylülünde yayımlanan bu kitapta ise konu parçalara ayrılarak anlatılmış ve konu içerisinde birbirinden bağımsız bir tutum görülmemiştir. Kitap, kaynakça dahil olmak üzere 123 sayfa ve 12 başlıktan meydana gelmektedir. Bir seri kitabı olmasından ötürü giriş kısmına varmadan yazar hakkında küçük bir özgeçmişe yer verilmesi okuyucunun düşünülüp düşünülmediğinin bir göstergesi olabilir. Takdim kısmında bulunan açıklamalarda okuyucuya sunulmak istenen kısaca açıklanmış.

* Sena ALKİLİNÇ, Necmettin Erbakan Üniversitesi, senaalkilinc@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4749-5170

Ayrıca bütün serinin amacının da güncel olaylara Müslümanların bakış açısından bir yorum getirmek olduğu konusu açıkça beyan edilmiş ve okuyucu kitleyi tabir yerindeyse daire içerisine almış.

Konunun bütünüyle kavranması ve bütün olayların tam oturması için yazar adeta tarihin dibini sıyırmış. Bütün bu söylediklerimden sonra gözünüzde canlanan sıkıcı ve bunaltıcı senaryoyu kitabı okumaya başlayınca otomatik olarak yok edebiliyorsunuz. Hepsinden azar azar ama tam kıvamında.

Başlıklar özenle seçilmiş, parçalar sonuçta bütün halinde asıl isteneni vermiştir. Biraz daha açmak gerekirse en fazla hataya düşülen kısmı derinlemesine incelemiş; moderniteyi modernizmden ayıranları, modernleşmenin bunlarla olan ilgisini... Bütün bunların farkına vardıktan sonra tarihine değinilmiş, ayrı ayrı. Tarihsel arka planı anlatırken konuya bağlılığı ve kopmayışı ayrıca dikkat çeken taraf olmuştur.

Rönesans ve reformdan başlayarak konunun özü okuyucuya sunulmuştur. Tarihin tozlu sayfalarını aralamış ve sadece ilgili konunun notlarını özetlemiş adeta. Temelini bilmediğinizin gövdesini anlamlandıramazsınız. Hiç kâğıttan yapılmış bir kuşu bozup kağıdı ilk haline getirmediğiniz mi?

Kaynakçaya dönüp baktığımızda yazarında kavramları pirinden öğrendiğini anlayabiliyoruz. Çok yeni ve çok eski kaynaklar kullanılmış harmanlanarak bir sentez ortaya koyulmuştur. Söz konusu modernlik, ilk bakışta yakın tarihle ilgilenilmesi gereken bir konu gibi dursa da aslında biz modernliği geriye bakarak bir anlam bütünlüğü oluşturabiliyoruz.

Dili oldukça yalın tabi konu hakkında bir fikri olana. Konudan bağımsız olan için ilk adım kitabı olabilir mi? Bilemiyorum. Mümkün görülebilir lakin emin olunamaz kanısındayım. Anlatımda adı geçenlerin fikirlerine kadar inilebilmesi mümkün olmayan bir kitap. Adı geçen kişiye dair fikri olmayan birisine tek bir sözle çağrışım yapmak çok zor.

Sayfa sayısı ve barındırdıkları göz önüne alınırsa çağrışım yaparak anlatmak zorunda olduğu yerler var. Çok fazla detaya inmesi demek hem kafa karışıklığı oluşturması hem de kitabın çok uzun olup konuyu unutturması demek.

Bölümler içerisinde başlıklar ve maddeler görmek mümkün. Anlatımı bu şekilde sıkıcı olmaktan uzaklaştırmış. Kullanılan kelimeler çok özenli ve düzenli. Bu da yazarımızın mesleğini ele veriyor aslında.

Modernitenin aslen bizim konumuz olmadığı ve Avrupa'nın pek çok şeyde olduğu gibi bu konuda da bir işleme çabasının olduğundan bahsetmiş yazarımız. Haklı buluyorum lakin Avrupa'da tartışılmadığı kadar bizde tartışıldığına ve bizim gündemimizi meşgul ettiği kadar onlara etki etmediğine neredeyse eminim. Bu da geri kalmama çabamızın tablolanmış hali niteliğinde bir kitap olmuş.

Söz Müslümanlığa geldiğinde kitabın her sayfasında gösterilmiş olan hassasiyetin çok daha fazla olduğuna şahit oluyoruz. Sözler bir müzede bulunacak kadar değerli. Arada kalmışlığı, modernitenin tam olarak Müslümanlığın nerede olduğu konusunu son sayfalarda görmek mümkün.

Yalnızca Müslümanlık deyip geçmemiş, konuyu bütünüyle yeniden ele almış, farklı perspektiflerden değerlendirip yeniden yorum getirmiş ve yine bunları karışık bir biçimde değil tek tek başlıklar halinde ele almış. Eleştirilebilecek tek nokta bazı noktalarda yaşanan karmaşıklık olabilir. Değinilmesi gereken her nokta değerlendirilmeye çalışılmış hissine kapılmaktan alıkoyamadım kendimi, kitabı okurken. Okuyucu zihni boş bir levha gibi görülmüş adeta. Bilgilendirici bir kitapta olması gereken bir durum olabilir lakin bazen bu durum sıkıcı bir hale getirebiliyor okumayı. Alınmak istenenin son sayfalara saklanmış olması bu kitap için stratejik bir hamle olmuş kanısındayım.

Kesin yargılardan uzak durulmuş olması öğüt niteliğinde bir kitap oluşunu açıklıyor adeta ve bu tarz yazılarda bu nitelikteki yargılar çok tasvip edilmez, okuyucu nezdinde. İslam ve Müslümanlık ile ilgili bütün kesin yargılar tepki ya da olumsuz yargının doğuşuna zemin hazırlar. Bu hassasiyet okuma alışkanlıklarını direkt etkilemekte.

Kişisel düşüncelerden uzak tutmaya çalışmış kalemini sevgili yazar fakat örnekleri perdenin arkasında bir yüz olduğunu ele veriyor bazı noktalarda. Pek çok açıdan modernleşmeye yorum getirmiş, yeni bakış açılarına yer vermiş:

“Modernite Avrupa'ya has bir olgudur. Nitekim şimdiye kadar bahsi geçen hadiseler Avrupa coğrafyasında cereyan etmiştir. Dolayısıyla ilk bakışta doğrudan bizim tarihsel serüvenimizle ilgili olmayan bir meselenin neden sosyal bilimleri bu kadar çok meşgul ettiği tabii bir soru olarak aklılara gelebilir. ...

Dolayısıyla modernitenin bizimle ilişkisi, modern Avrupa'nın karşısında mağlup duruma düşmemiz nedeniyledir. Bu sebep, esasında bizim olmayan bir hikâyeye eklemlenme çabasını üretmiştir.”(s65)

Bu paragraf kitabın tarihsel boyutunu büyük ölçüde özetliyor. Bütünüyle kitabı ve bütün yazılanları, yazarın dilinden bir başlıkla özetlemek isterim:

“Moderniteyi bir imkân ve imtihan olarak görmek”

“Biz kendi mesuliyetimiz yolunda yürümeye teslim olmakla yükümlüüz.”